

1

Zinsontleden

Het ontleden van zinnen in zinsdelen noem je redkundig ontleden. Redkundig ontleden doe je altijd volgens een vaste volgorde of anders gezegd, volgens een vast stappenplan. Het is belangrijk dat je je aan die volgorde houdt. Daarmee voorkom je veel fouten. In dit hoofdstuk zie je welke zinsdelen je kunt benoemen en in welke volgorde die zinsdelen gezocht moeten worden. Elk zinsdeel wordt in een aparte paragraaf toegelicht. Daarbij doorloop je steeds opnieuw elke stap van het stappenplan.

Stappenplan redkundig ontleden

- a Zoek de **persoonsvorm** (§ 1.1).
- b **Verdeel** de zin **in zinsdelen** (§ 1.2).
- c Zoek het **onderwerp** (§ 1.3).
- d Zoek het (werkwoordelijk of naamwoordelijk) **gezegde** (§ 1.4 en 1.5).
- e Zoek het **lijdend voorwerp** (§ 1.6).
- f Zoek het **meewerkend voorwerp** (§ 1.7).
- g Zoek het **voorzetselvoorwerp** (§ 1.8).
- h Zoek de **bijwoordelijke bepaling(en)** (§ 1.9).

Hierna ga je *nog een keer* naar de zinnen kijken. Er kunnen namelijk ook zinsdelen staan *in* zinsdelen en die zoek je in een tweede ronde:

- i Zoek de **bijvoeglijke bepaling(en)** (paragraaf 1.10).
- j Zoek de **bijstelling(en)** (paragraaf 1.11).

In dit eerste hoofdstuk leer je enkelvoudige zinnen ontleden. Dat zijn zinnen die meestal niet al te lang zijn en bijna nooit een komma hebben.

1.1 Persoonsvorm

Als je een zin wilt gaan ontleden, zoek je eerst de persoonsvorm. De persoonsvorm is altijd een werkwoord. Aan de persoonsvorm kun je zien in welke tijd de zin staat: de tegenwoordige tijd of de verleden tijd. Als je een zin van de tegenwoordige tijd in de verleden tijd zet, of van de verleden tijd in de tegenwoordige tijd, verandert de persoonsvorm. Elke redekundig correcte zin heeft een persoonsvorm; zinnen met komma's hebben vaak meer dan één persoonsvorm. Je kunt de persoonsvorm vinden door de zin in een andere tijd te zetten:

- Wij **eten** een broodje.
- Wij **aten** een broodje.

Je kunt de persoonsvorm ook vinden door de zin vragend te maken. De persoonsvorm komt dan aan het begin van de zin te staan:

- Zij **eten** een broodje.
- **Eten** zij een broodje?

Bij vraagzinnen en bij zinnen met komma's vind je de persoonsvorm alleen door de zin in een andere tijd te zetten.

Voorbeelden

Zoek de persoonsvorm in de volgende zinnen. Kies de gemakkelijkste manier.

- Volgende week hebben wij onze eerste tentamenweek.

Maak de zin vragend: **Hebben** wij volgende week onze eerste tentamenweek?
De persoonsvorm van deze zin is: **hebben**.

- Deze week gaf hij eindelijk toe, dat hij in de administratie had zitten knoeien.

Verander de tijd: Deze week **geeft** hij eindelijk toe, dat hij in de administratie **heeft** zitten knoeien.

De persoonsvormen van deze zin zijn: **gaf** en **had**.

Bij een zin met een komma kun je de persoonsvorm het eenvoudigst vinden door de zin in een andere tijd te zetten en niet door de zin vragend te maken.

- Wanneer gaan jullie die dozen opruimen?

Zet de zin in een andere tijd: Wanneer **gingen** jullie die dozen opruimen?

De persoonsvorm van deze zin is **gaan**.

Bij een zin die begint met een vraagwoord kun je de persoonsvorm vinden door de zin in een andere tijd te zetten. Je kunt deze zin niet vragend maken, want dat is hij al.

- 1.1 Persoonsvorm
- 1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen
- 1.3 Onderwerp
- 1.4 Werkwoordelijk gezegde
- 1.5 Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
- 1.5 Naamwoordelijk gezegde
- 1.5 Oefenen met het stappenplan
- 1.5 Werkwoordelijk gezegde
- 1.6 Valkuilen bij het naamwoordelijk deel
- 1.7 Lijdend voorwerp
- 1.8 Meewerkend voorwerp
- 1.9 Voorzetselvoorwerp
- 1.10 Bijwoordelijke bepaling
- 1.10 Bijvoeglijke bepaling
- 1.11 Voorbepaling en nabepaling
- 1.12 Bijstelling
- 1.12 Oorzakelijk voorwerp

Oefening 1 Zoek de persoonsvorm.

- 1 Vorig jaar werd zij ernstig ziek.
- 2 De leerkrachten van die school hebben vandaag voor betere arbeidsvoorwaarden gestaakt.
- 3 We waren verbaasd over zijn plotselinge ijver.
- 4 Mij hebben ze daar niets over verteld.
- 5 Ik ben dat eeuwige gezeur meer dan beu.
- 6 Zijn ooms hebben wel eens met elkaar ruzie gemaakt.
- 7 Wanneer heb jij je zus een e-mail gestuurd?
- 8 Het ijs op die vijver is nog erg dun.
- 9 Wie had de planten van de buurman verzorgd?
- 10 In hun nieuwe huis werden zij vaak door hun burens bezocht.

Oefening 2 Zoek de persoonsvorm.

- 1 Is die krant al door jou gelezen?
- 2 Gisteren in alle vroegte heb ik een boerenzwaluw zien overvliegen.
- 3 Waarom heeft de buurman gezegd dat hij gaat verhuizen?
- 4 Bob, wil je even wachten op de anderen!
- 5 Met een krijtje schreef de docent het schema op het bord.
- 6 Het eten staat al enkele minuten op de tafel.
- 7 Het bespreken van de voorwaarden neemt veel tijd in beslag.
- 8 Als een echte detective ging dat kind op zoek naar de snoeptrommel.
- 9 Wij hadden gedacht dat zijn neef vanavond zou willen blijven eten.
- 10 Laat dat verkochte boek maar even aan iedereen zien.

1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen

Zodra je de persoonsvorm gevonden hebt, ga je de zin verdelen in zinsdelen. Dat doe je door eerst voor en achter de persoonsvorm een zinsdeelstreepje te zetten:

- Mijn jongste dochter / kocht / zondag een ijsje in het zwembad.

Nu ga je kijken welke stukjes van de zin altijd bij elkaar moeten blijven en welke delen je uit elkaar kunt trekken. Je doet dat door de volgorde van de zin te veranderen:

- Zondag / kocht / mijn jongste dochter een ijsje in het zwembad.
- In het zwembad / kocht / mijn jongste dochter zondag een ijsje.

Als je de zin een beetje verandert, merk je dat sommige woorden altijd bij elkaar in een zinsdeel blijven: mijn jongste dochter, een ijsje, in het zwembad. Zet nu voor en achter die vaste groepjes woorden een zinsdeelstreepje en je hebt de hele zin in zinsdelen verdeeld. In dit hoofdstuk vind je voortaan deze zinsdeelstrepen in vrijwel elke voorbeeldzin.

- Zondag / kocht / mijn jongste dochter / een ijsje / in het zwembad.
- In het zwembad / kocht / mijn jongste dochter / zondag / een ijsje.

Voorbeeld

Verdeel de zin in zinsdelen:

- We vierden de bruiloft van mijn ouders afgelopen zaterdag met veel vrienden en familie in een vrolijk restaurant.

Zoek eerst de persoonsvorm en plaats daar zinsdeelstrepen omheen:

- We / vierden / de bruiloft van mijn ouders afgelopen zaterdag met veel vrienden en familie in een vrolijk restaurant.

Verander vervolgens de volgorde van de zin:

- De bruiloft van mijn ouders / vierden / we afgelopen zaterdag in een vrolijk restaurant met veel vrienden en familie.
- Afgelopen zaterdag / vierden / we met veel vrienden en familie de bruiloft van mijn ouders in een vrolijk restaurant.

Zet ten slotte voor en achter de vaste groepjes woorden een zinsdeelstreepje en je hebt de hele zin in zinsdelen verdeeld.

- We / vierden / de bruiloft van mijn ouders / afgelopen zaterdag / met veel vrienden en familie / in een vrolijk restaurant.

- 1.1 Persoonsvorm
- 1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen
- 1.3 Onderwerp
- 1.4 Werkwoordelijk gezegde
- 1.5 Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
- 1.5 Naamwoordelijk gezegde
- 1.5 Oefenen met het stappenplan
- 1.5 Werkwoordelijk en naamwoordelijk deel
- 1.6 Valkuilen bij het naamwoordelijk deel
- 1.7 Lijdend voorwerp
- 1.8 Meewerkend voorwerp
- 1.9 Voorzetselvoorwerp
- 1.10 Bijwoordelijke bepaling
- 1.10 Bijvoeglijke bepaling
- 1.11 Voorbepaling en nabepaling
- 1.12 Bijstelling
- 1.12 Oorzakelijk voorwerp

Oefening 3 Verdeel in zinsdelen.

- 1 De ministers liepen met hun partners naar het Binnenhof.
- 2 Heb jij de beschadigde auto nog gezien?
- 3 Verleden week heeft de docent het tentamen pas nagekeken.
- 4 Opzettelijk duwde het kind het jonge eendje in het water.
- 5 Mijn tweelingzus rookt wel twee pakjes sigaretten per dag.
- 6 Deze student stuurt veel sms'jes met haar mobieltje.
- 7 Gisteravond brak het onweer in alle hevigheid los.
- 8 Veel studenten blijven ook na het afstuderen op hun kamer wonen.
- 9 Aan de zin van die actie wordt vaak erg getwijfeld.
- 10 Wat een leuk idee heeft zij ontwikkeld!

Oefening 4 Verdeel in zinsdelen.

- 1 Hoe zal ik nu te werk gaan?
- 2 Morgen vertel ik jullie de afloop van het verhaal.
- 3 De toon van de brief is erg aanmatigend.
- 4 Jongstleden maandag heb ik een heerlijk paasontbijt klaargemaakt.
- 5 Encyclopedieën geven slechts globale informatie.
- 6 De atleet gaf na twintig kilometer op.
- 7 De aanstelling geschiedt voorlopig tijdelijk.
- 8 De slb'er verwijst de ontroostbare student naar de decaan.
- 9 Verkeer van rechts heeft voorrang!
- 10 Piet heeft de gemaakte afspraak glad vergeten.

 Met de cd-rom kun je verder oefenen

1.3 Onderwerp

Het onderwerp en de persoonsvorm in een zin zijn op elkaar afgestemd: als het onderwerp in het enkelvoud staat, staat de persoonsvorm ook in het enkelvoud en bij een meervoudig onderwerp hoort een persoonsvorm in het meervoud:

- De jongen leest strips.
- De jongens lezen strips.

Het onderwerp van een zin kun je op diverse manieren vinden:

- 1 Door de vraag te stellen: *wie* of *wat* + persoonsvorm?
Wie of wat leest? **De jongen** leest.
- 2 Door de zin vragend te maken. In de nieuwe vraagzin staat het onderwerp meteen na de persoonsvorm.
Leest **de jongen** strips?
- 3 Door de persoonsvorm van het enkelvoud naar het meervoud om te zetten of andersom.
De jongen leest strips. - **De jongens lezen** strips.

Als een zin in de gebiedende wijs staat, ontbreekt het onderwerp:

- **Verdwij** uit mijn ogen!

Voorbeelden

Zoek het onderwerp in de volgende zinnen. Doe dit op twee manieren.

- De kleuters / hebben / met zand en water / geknoeid.

Wie of *wat* hebben geknoeid?

De kleuters hebben geknoeid, dus **De kleuters** is het onderwerp.

- 1 Als je de zin vragend maakt, komt **de kleuters** meteen na de persoonsvorm.
  - Hebben **de kleuters** met zand en water geknoeid?
- 2 Als je de persoonsvorm in het enkelvoud zet, verandert het onderwerp mee.
  - **De kleuter heeft** met zand en water geknoeid.
  - Eten / jullie / die kip / vandaag / op?

Wie of *wat* eten?

jullie eten, dus **jullie** is het onderwerp.

- 1 Als je de zin vragend maakt, komt **jullie** meteen na de persoonsvorm.
  - Eten **jullie** die kip nog op?
- 2 Als je de persoonsvorm in het enkelvoud zet, verandert het onderwerp mee.
  - **Eet jij** die kip nog op?

- 1.1 Persoonsvorm
- 1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen
- 1.3 **Onderwerp**
- 1.4 Werkwoordelijk gezegde
- 1.5 Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
- 1.5 Naamwoordelijk gezegde
- 1.5 Oefenen met het stappenplan
- 1.5 Werkwoordelijk en naamwoordelijk gezegde
- 1.6 Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
- 1.7 Lijdend voorwerp
- 1.8 Meewerkend voorwerp
- 1.9 Voorzetselvoorwerp
- 1.10 Bijwoordelijke bepaling
- 1.10 Bijvoeglijke bepaling
- 1.11 Voorbepaling en nabepaling
- 1.12 Oorzakelijk voorwerp

Oefening 5 Zoek het onderwerp.

- 1 De leerkrachten gaven de kinderen een compliment.
- 2 Frits en Koen speelden vandaag eindelijk eens lief met elkaar.
- 3 Elke pasgeboren baby slaapt veel.
- 4 In de speeltuin naast ons huis speelden de kinderen van mijn broer.
- 5 Ik heb van Dan Brown niet alle boeken gelezen.
- 6 Roostert de ingevette kip minstens een uur in de oven?
- 7 De afgelaste voetbalwedstrijd wordt komende week overgespeeld.
- 8 Het onderwerp kan een zeer uitgebreid zinsdeel zijn.
- 9 De geur en smaak van koriander vinden sommige mensen overheersend.
- 10 Laatst riepen de vakbondsleiders de komende woensdag uit tot een stakingsdag.

Oefening 6 Zoek het onderwerp.

- 1 Ze hadden je toch kunnen waarschuwen voor dat gevaar.
- 2 Nu vindt iedereen hem erg aardig en behulpzaam.
- 3 Vlug eten is heel ongezond.
- 4 Wie kwamen die avond zo laat thuis van de training?
- 5 Tot op hoge leeftijd bleef de vrouw over haar jeugd praten.
- 6 Wat mankeert jou toch?
- 7 In dat warenhuis op de hoek is van alles te krijgen.
- 8 Ga daar onmiddellijk weg!
- 9 's Morgens en 's middags drinken de ouderen van verzorgingstehuis De Uitkijk een kopje koffie.
- 10 De hond van de burens blaft vaak.

1.4.1 Werkwoordelijk gezegde

Alle werkwoorden samen vormen het werkwoordelijk gezegde. In het werkwoordelijk gezegde komt altijd een persoonsvorm voor. Het werkwoordelijk gezegde vormt samen met het onderwerp de korte zin. Deze korte zin geeft globaal de inhoud van de hele zin weer. Als je de korte zin kunt begrijpen, weet je zeker dat je het werkwoordelijk gezegde hebt gevonden, ook als de inhoud van de korte zin niet helemaal overeenkomt met de inhoud van de echte zin.

- Ik heb een beschuit met aardbeien **gegeten**.

Je zoekt alle werkwoorden: **heb gegeten**

Je vormt de korte zin: onderwerp en werkwoordelijk gezegde.

Ik heb gegeten.

Deze korte zin is te begrijpen. Het werkwoordelijk gezegde is **heb gegeten**.

Voorbeelden

Zoek het werkwoordelijk gezegde in de volgende zinnen. Controleer voor de zekerheid je antwoord door de korte zin te maken.

- Hebben / de honden / echt / in de vijver / gezwommen?

De werkwoorden in deze zin zijn **hebben** en **gezwommen**. Het werkwoordelijk gezegde van deze zin is **hebben gezwommen**.

Controle:

De korte zin is: **Hebben de honden gezwommen?** Deze zin is te begrijpen, dus **hebben gezwommen** is inderdaad het werkwoordelijk gezegde.

- In het komende weekend / zullen / we / vast en zeker / gaan dansen.

De werkwoorden in deze zin zijn **zullen**, **gaan** en **dansen**. Het werkwoordelijk gezegde van deze zin is **zullen gaan dansen**.

Controle:

De korte zin is: **We zullen gaan dansen.** Deze zin is te begrijpen, dus **zullen gaan dansen** is inderdaad het werkwoordelijk gezegde.

1.1 Persoonsvorm
 1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen
 1.3 Onderwerp
 1.4 **Werkwoordelijk gezegde**
 1.4 Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
 1.5 Naamwoordelijk gezegde
 1.5 Oefenen met het stappenplan
 1.5 Werkwoordelijk en naamwoordelijk deel
 1.6 Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
 1.7 Lijdend voorwerp
 1.8 Meewerkend voorwerp
 1.9 Voorzetselvoorwerp
 1.10 Bijwoordelijke bepaling
 1.10 Bijvoeglijke bepaling
 1.11 Voorbepaling en nabepaling
 1.12 Oorzakelijk voorwerp

Oefening 7 Zoek het werkwoordelijk gezegde.

- 1 De oude vrouw heeft haar jonge hondje gewassen.
- 2 Pieter van Buuren koopt altijd drop voor zijn moeder.
- 3 Heeft de duiker zijn bril wel opgezet?
- 4 Rem jij altijd voor overstekend wild?
- 5 Met dat instrument kon hij er snel achter komen.
- 6 In het buitenland redde de soldaat een kind.
- 7 De belastingdienst maakt het je niet makkelijker.
- 8 Hebben zij het ongeluk kunnen voorkomen?
- 9 Tijdens de Elfstedentocht hadden de schaatsers veel plezier.
- 10 Dat gebeurt je maar één keer in je leven.

Oefening 8 Zoek het werkwoordelijk gezegde.

- 1 Ons elftal had op de overwinning gerekend.
- 2 Bij deze wegblokkade ondervonden we een aanzienlijk tijdverlies.
- 3 De blaadjes van dat kruid passen nog steeds goed in dat gerecht.
- 4 Gewoonlijk kun je het gezang van die merel horen.
- 5 Niemand heeft hem voor dat hoge afstapje gewaarschuwd.
- 6 Wegens geldgebrek werd de bouw van de tunnel stilgelegd.
- 7 Heeft iemand dat onaardige mens nog horen zingen?
- 8 Ik zou het hebben moeten kunnen.
- 9 De hoofdrolspeler, de regisseur en het orkest bedankten het publiek.
- 10 Na jaren van studie is de studente geslaagd.

1.4.2 Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde

Meestal bestaat het werkwoordelijk gezegde alleen uit werkwoorden. Maar soms komen er ook andere woorden dan werkwoorden voor in het werkwoordelijk gezegde.

- 1 Voor een werkwoord staat soms het woord **te**. **Te** hoort dan bij het werkwoordelijk gezegde:
  - Hij weet me **te** vinden.
- 2 Sommige werkwoorden komen alleen maar voor met het woord **zich** erbij. **Zich** en de vormen van **zich** (me, je, zich en ons) behoren tot het werkwoordelijk gezegde:
  - zich vergissen – De directie heeft **zich** vergist.
- 3 Soms is er sprake van scheidbare werkwoorden. Deze werkwoorden worden gescheiden als ze persoonsvorm zijn:
  - inschenken – Ik **schenk** de melk **in**.

Een **werkwoordelijke uitdrukking** kun je vervangen door een zelfstandig werkwoord. Werkwoordelijke uitdrukkingen benoem je daarom als een werkwoordelijk gezegde:

- Ik heb een flater geslagen.
- Ik blunderde.

Voorbeelden

Zoek het werkwoordelijk gezegde.

- Oma / had / weer / veel nieuwtjes / te vertellen.

Voor een van de werkwoorden staat **te**. Werkwoordelijk gezegde is daarom **had te vertellen**.

- Hij / schaamt / zich / voor zijn moeder.

Het werkwoord **schamen** komt niet voor zonder **zich**. Werkwoordelijk gezegde is daarom **schaamt zich**.

- Ik / was / me / bij de kraan.

Het werkwoord **wassen** komt ook voor zonder **zich**. Werkwoordelijk gezegde is daarom **was**.

- Ik / schenk / de melk / in het glas.

Het werkwoord is **schchenken**. Het werkwoordelijk gezegde is **schenk**.

1.1	Persoonsvorm
1.2	Zinnen verdelen in zinsdelen
1.3	Onderwerp
1.4	Werkwoordelijk gezegde
1.4	Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
1.5	Naamwoordelijk gezegde
1.5	Oefenen met het stappenplan
1.5	Werkwoordelijk en naamwoordelijk deel
1.6	Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
1.7	Lijdend voorwerp
1.8	Meewerkend voorwerp
1.9	Voorzetselvoorwerp
1.10	Bijwoordelijke bepaling
1.10	Bijvoeglijke bepaling
1.11	Voorbepaling en nabepaling
1.12	Bijstelling
	Oorzakelijk voorwerp

Oefening 9 Zoek het werkwoordelijk gezegde.

- 1 De kok van dit restaurant maakte het gerecht heerlijk klaar.
- 2 Hij herinnert zich er niet veel meer van.
- 3 Tijdens de wedstrijd las Sophie het boek aan haar jongere zusje voor.
- 4 Vanmorgen vroeg begonnen de kinderen van de burens spontaan te huilen.
- 5 Simon lag uitgestrekt op de bank.
- 6 Loop eens door, jongens!
- 7 Eindeloos ver strekte de heide zich uit.
- 8 Tijdens zijn vakantie in Cuba kwam het kamerlid te overlijden.
- 9 Op die vuilnisbelt lag veel groenteafval.
- 10 Af en toe vergissen de kinderen zich.

Oefening 10 Zoek het werkwoordelijk gezegde.

- 1 Elke keer verbaas ik me weer over de lenigheid van dat kind.
- 2 Onze burens beloven elk jaar beterschap.
- 3 Ik scheer me elke dag.
- 4 Na veertig jaar trouwe dienst draagt de generaal al zijn functies over.
- 5 Natuurlijk benutte de groep deze laatste kans.
- 6 Lang stond hij bij het schaakbord na te denken over zijn zet.
- 7 Ik bedacht me geen moment.
- 8 De zakenman breidde zijn zaak al weer uit.
- 9 In korte tijd viel zij veel af.
- 10 Het landelijk politiekorps schaft die nieuwe wapens aan.

Ⓞ Met de cd-rom kun je verder oefenen

1.5.1 Naamwoordelijk gezegde

Een zin heeft een werkwoordelijk of een naamwoordelijk gezegde. Het onderwerp en alle werkwoorden samen vormen de korte zin. Als deze korte zin te begrijpen is, dan is er een werkwoordelijk gezegde in de zin. Als deze korte zin niet te begrijpen is, dan is er waarschijnlijk een naamwoordelijk gezegde.

Stappenplan om het naamwoordelijk gezegde te vinden

Bij een naamwoordelijk gezegde moet er aan de volgende drie voorwaarden voldaan worden:

- 1 In de korte zin staat een *koppelwerkwoord* (zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen, heten, dunken, voorkomen; zie ook paragraaf 2.4).
- 2 In de zin staat een naamwoord: een zelfstandig naamwoord of een bijvoeglijk naamwoord. Dit naamwoord moet staan in een van de zinsdelen die niet in de korte zin zitten. Vaak staat dit naamwoord niet alleen, maar in een zinsdeel (zie ook paragraaf 2.2 en 2.3).
- 3 Er is een *koppeling tussen het onderwerp van de zin en het naamwoord*: het naamwoord zegt iets over (het uiterlijk of het gedrag) van het onderwerp.

Als aan alle voorwaarden wordt voldaan is er sprake van een naamwoordelijk gezegde; als er niet aan alle drie de voorwaarden wordt voldaan, is er een werkwoordelijk gezegde.

Voorbeeld

Is er in de volgende zin wel of geen sprake is van een naamwoordelijk gezegde?

- Onze voetbaltrainer / was / gisteren / ziek.

Vorm de korte zin: Onze voetbaltrainer was.

Deze zin is niet duidelijk. Er lijkt hier nog een zinsdeel te ontbreken. Deze zin heeft waarschijnlijk een naamwoordelijk gezegde.

Controle met behulp van het stappenplan geeft het volgende resultaat:

- 1 In de korte zin staat een koppelwerkwoord. Ja, dat is **was** (van zijn).
- 2 In de zin staat een naamwoord in een van de zinsdelen die niet in de korte zin zitten. Ja, dat is **ziek**.
- 3 Er is een koppeling tussen het onderwerp van de zin en het naamwoord. Ja, **ziek** zegt iets over **Onze voetbaltrainer**; je kunt denken: **Onze zieke voetbaltrainer**.

Aan alle voorwaarden wordt voldaan, dus is er sprake van een naamwoordelijk gezegde. Het naamwoordelijk gezegde van deze zin is **was ziek**.

- 1.1 Persoonsvorm
 1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen
 1.3 Onderwerp
 1.4 Werkwoordelijk gezegde
 1.5 Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
 1.5 Naamwoordelijk gezegde
 1.5 Oefenen met het werkwoordelijk gezegde
 1.5 Werkwoordelijk en naamwoordelijk deel
 1.6 Valkuilen bij het stappenplan
 1.7 Lijdend voorwerp
 1.8 Meewerkend voorwerp
 1.9 Voorzetselvoorwerp
 1.10 Bijwoordelijke bepaling
 1.10 Bijvoeglijke bepaling
 1.11 Voorbepaling en nabepaling
 1.12 Bijstelling
 1.12 Oorzakelijk voorwerp

Oefening 11 Zoek het naamwoordelijk gezegde.

- 1 In de oorlog is alles duur.
- 2 Die opgave uit dat boek schijnt zeer moeilijk.
- 3 Ik ben mijn vulpen kwijt.
- 4 Hij wordt zeker timmerman.
- 5 De appels zijn van mijn appelboom gevallen.
- 6 Die sport lijkt mij op zonnige dagen fantastisch.
- 7 Haar zus is uiterst vriendelijk.
- 8 De autocoureur is tweede geworden.
- 9 Bent u aanwezig in deze beklemmende duisternis?
- 10 De zwemsters leken haar wel goed voorbereid.

Oefening 12 Benoem het naamwoordelijk gezegde.

- 1 Wij waren moe.
- 2 De dief is na de inbraak onvindbaar.
- 3 Die oplossing leek mij goed.
- 4 Is Jan Polman nu dood?
- 5 Die bomen langs het spoor zijn ziek.
- 6 Loesje van de burens wordt erg snel vervelend.
- 7 Wanneer is haar neef jarig?
- 8 De trein uit Utrecht zal te laat komen.
- 9 We waren allemaal vreselijk moe.
- 10 Met de dag werden de wielrenners rustiger.

1.5.2 Oefenen met het stappenplan

Het is belangrijk om veel te oefenen met het stappenplan. Daarom volgen hier meer voorbeelden met uitleg.

Voorbeelden

Kijk of er in de volgende zinnen sprake is van een naamwoordelijk gezegde.

- Mijn zusje / wil / kapster / worden.

Vorm de korte zin: Mijn zusje wil worden.

Deze zin is niet duidelijk. Er lijkt hier een zinsdeel te ontbreken. Deze zin heeft waarschijnlijk een naamwoordelijk gezegde.

Dit kun je controleren met behulp van het stappenplan:

- 1 In de korte zin staat een **koppelwerkwoord**. Ja, dat is **worden**.
- 2 In de zin staat een **naamwoord** in een van de zinsdelen die niet in de korte zin zitten. Ja, dat is **kapster**.
- 3 Er is een **koppeling tussen het onderwerp van de zin en het naamwoord**. Ja, **mijn zusje** en **kapster** zijn dezelfde persoon.

Aan alle voorwaarden wordt voldaan, dus is er sprake van een naamwoordelijk gezegde. Het naamwoordelijk gezegde van deze zin is **wil kapster worden**.

- Die nieuwe dokter / lijkt / me / een griezelige man.

Vorm de korte zin is: **Die nieuwe dokter lijkt**.

Deze zin is niet duidelijk. Er lijkt hier een zinsdeel te ontbreken. Deze zin heeft waarschijnlijk een naamwoordelijk gezegde.

Controleer dit met behulp van het stappenplan:

- 1 In de korte zin staat een **koppelwerkwoord**. Ja, dat is **lijkt** (van **lijken**).
- 2 In de zin staat een **naamwoord** in een van de zinsdelen die niet in de korte zin zitten. Ja, dat is **een griezelige man**.
- 3 Er is een **koppeling tussen het onderwerp van de zin en het naamwoord**. Ja, **die nieuwe dokter** en **een griezelige man** zijn dezelfde persoon.

Aan alle voorwaarden wordt voldaan, dus is er sprake van een naamwoordelijk gezegde. Het naamwoordelijk gezegde van deze zin is **lijkt een griezelige man**.

1.1	Persoonsvorm
1.2	Zinnen verdelen in zinsdelen
1.3	Onderwerp
1.4	Werkwoordelijk gezegde
1.5	Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
1.5	Oefenen met het stappenplan
1.5	Werkwoordelijk gezegde
1.6	Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
1.7	Lijdend voorwerp
1.8	Meewerkend voorwerp
1.9	Voorzetselvoorwerp
1.10	Bijwoordelijke bepaling
1.10	Bijvoeglijke bepaling
1.11	Voorbepaling en nabepaling
1.12	Oorzakelijk voorwerp

Oefening 13 Benoem het naamwoordelijk gezegde.

- 1 Hij bleek onschuldig.
- 2 Jullie fototoestel is onvindbaar.
- 3 Het concert schijnt uitverkocht te zijn.
- 4 Vandaag is het kind erg lastig.
- 5 Mijn vriend wil later pottenbakker worden.
- 6 Meike is op haar kamer.
- 7 Marja en Han zijn docent aan een pabo.
- 8 De vierde van links is mijn broer Stan.
- 9 Ondanks de vermageringskuren bleef hij een dikzak.
- 10 Het gedrag van Jaap was afkeurenswaardig.

Oefening 14 Benoem het naamwoordelijk gezegde.

- 1 Hij had zijn fiets laten repareren.
- 2 Die man is ouder dan mijn buurvrouw.
- 3 Is Sarah nu echt zes geworden?
- 4 Dat vlees lijkt bedorven.
- 5 De sneeuw van vannacht is verdwenen.
- 6 Dat lijkt mij verkeerd!
- 7 De binnengehaalde oogst is minder dan vorig jaar.
- 8 Die tijdschriften schijnen ongelezen te zijn.
- 9 Zijn stijl van schilderen was anders.
- 10 Hij schijnt verstandiger te worden.

 Met de cd-rom kun je verder oefenen

1.5.3 Werkwoordelijk en naamwoordelijk deel

Als je het naamwoordelijk gezegde in de zin hebt gevonden, dan heb je gemerkt dat dit gezegde bestaat uit één of meer werkwoorden en uit een naamwoord of een zinsdeel met een naamwoord erin.

Bij het naamwoordelijk gezegde kun je dus onderscheid maken tussen een werkwoordelijk deel en een naamwoordelijk deel.

- Mijn broer is vroeger kok geweest.

Het naamwoordelijk gezegde is **is kok geweest**. Het werkwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde is **is geweest**. Het naamwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde is **kok**.

Voorbeelden

Wat is het werkwoordelijk deel en wat is het naamwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde?

- Onze voetbaltrainer / was / gisteren / ziek.

Het naamwoordelijk gezegde is **was ziek**. Het werkwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde is **was**. Het naamwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde is **ziek**.

- Mijn zusje / wil / kapster / worden.

Het naamwoordelijk gezegde is **wil kapster worden**. Het werkwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde is **wil worden**. Het naamwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde is **kapster**.

- Die nieuwe dokter / lijkt / me / een griezelige man.

Het naamwoordelijk gezegde is **lijkt een griezelige man**. Het werkwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde is **lijkt**. Het naamwoordelijk deel van het naamwoordelijk gezegde is **een griezelige man**.

1.1	Persoonsvorm
1.2	Zinnen verdelen in zinsdelen
1.3	Onderwerp
1.4	Werkwoordelijk gezegde
1.5	Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
1.5	Naamwoordelijk gezegde
1.5	Oefenen met het stappenplan
1.5	Werkwoordelijk en naamwoordelijk deel
1.6	Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
1.7	Lijdend voorwerp
1.8	Meewerkend voorwerp
1.9	Voorzetselvoorwerp
1.10	Bijwoordelijke bepaling benoemen
1.10	Bijvoeglijke bepaling
1.11	Voorbepaling en nabepaling
1.12	Bijstelling
	Oorzakelijk voorwerp

Oefening 15 Benoem het werkwoordelijk en het naamwoordelijk deel van het gezegde.

- 1 De president van dat land is na die aanslag erg populair geworden.
- 2 Dat groenachtige drankje lijkt me erg lekker.
- 3 Mijn mening is op dit moment niet doorslaggevend.
- 4 De studenten leken me erg tevreden
- 5 Gerard Reve is een groot schrijver.
- 6 Zijn bloedsuikerspiegel wordt elke maand onderzocht.
- 7 Die problemen zijn me nu duidelijk geworden.
- 8 De bekende schilder bleek onvermoeibaar te zijn.
- 9 De broden worden in die machine gebakken.
- 10 Die zienswijze komt me bekend voor.

Oefening 16 Benoem het werkwoordelijk en het naamwoordelijk deel van het gezegde.

- 1 De poëzie van die dichter is soms adembenemend.
- 2 De dief bleek inderdaad schuldig te zijn.
- 3 Die componist schijnt dat geschreven te hebben.
- 4 De student bleek tijdens zijn lio-stage een uitstekende leerkracht te zijn.
- 5 De houdbaarheid van halfvolle melk is aanzienlijk verbeterd.
- 6 Het kleine meisje schijnt bijzonder gelukkig te zijn.
- 7 Waren de sleutels van het huis zoek?
- 8 Het welbevinden van die kinderen is duidelijk aantoonbaar.
- 9 Gelukkig is de baby daar niet van geschrokken.
- 10 Dat lijkt me ook niet de allereenvoudigste oplossing.

1.5.4 Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde

Sommige werkwoorden die behoren tot de koppelwerkwoorden hebben niet altijd de functie van een koppelwerkwoord. Als koppelwerkwoorden komen voor: zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen, heten, dunken en voorkomen.

Tabel 1.1

Als zijn betekent zich bevinden , is het geen koppelwerkwoord.
Als schijnen betekent licht uitstralen , is het geen koppelwerkwoord.
Als blijven betekent verblijven , is het geen koppelwerkwoord.
Als voorkomen niet de betekenis heeft van lijken , is het geen koppelwerkwoord.
Als lijken betekent gelijkenis vertonen , is het geen koppelwerkwoord.

Voorbeeld

Zoek het gezegde.

- Mijn broer / is / op zolder.

Vorm de korte zin is: **Mijn broer is.**

Deze zin is niet duidelijk. Er lijkt hier een zinsdeel te ontbreken. Deze zin heeft waarschijnlijk een naamwoordelijk gezegde.

Controle met behulp van het stappenplan geeft het volgende:

- 1 In de korte zin staat een koppelwerkwoord. **Is** komt van **zijn** en betekent hier **zich bevinden**. Het is dus geen koppelwerkwoord.
- 2 In de zin staat een **naamwoord** in een van de zinsdelen die niet in de korte zin zitten. Ja, dat is **zolder**.
- 3 Er is een koppeling tussen het onderwerp van de zin en het naamwoord. Nee, **mijn broer** en **op zolder** hebben niets met elkaar te maken. Een naamwoordelijk deel zegt altijd iets over het uiterlijk, de toestand of het karakter van het onderwerp, maar niet over de plaats waar het zich bevindt.

Er wordt niet aan alle voorwaarden voldaan, dus is er geen sprake van een naamwoordelijk gezegde. Het werkwoordelijk gezegde van deze zin is **is**.

Andere werkwoorden kunnen soms de plaats van een koppelwerkwoord innemen:

- Hij **raakt** verward.
- Het **viel** hem moeilijk.

Ook het naamwoordelijk deel kan bestaan uit andere woorden dan naamwoorden.

- De kachel is **uit**.
- De patiënt is **stervende**.
- Het werk van Hester is **af**.

1.1	Persoonsvorm
1.2	Zinnen verdelen in zinsdelen
1.3	Onderwerp
1.4	Werkwoordelijk gezegde
1.5	Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
1.5	Naamwoordelijk gezegde
1.5	Oefenen met het stappenplan
1.5	Werkwoordelijk en naamwoordelijk deel
1.5	Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
1.6	Lijdend voorwerp
1.7	Meewerkend voorwerp
1.8	Voorzetselvoorwerp
1.10	Bijwoordelijke bepaling
1.10	Bijvoeglijke bepaling
1.11	Voorbepaling en nabepaling
1.12	Bijstelling
	Oorzakelijk voorwerp

Oefening 17 Benoem het naamwoordelijk gezegde.

- 1 Is dat meisje nu weer slanker geworden?
- 2 De gloednieuwe fiets is in de schuur.
- 3 De stemming op de beurs was erg onrustig.
- 4 Die leerkracht is niet competent voor zijn vak.
- 5 Is die miljonair wel eens in China geweest?
- 6 Gisteren is de vrouw van de directeur van een zoontje bevallen.
- 7 Het voetbalstadion is tijdens de wedstrijd fel verlicht.
- 8 Wat is zij nu uiteindelijk geworden?
- 9 Ben jij lid van die handbalvereniging?
- 10 Zijn moeder lijkt als twee druppels water op die actrice.

Oefening 18 Benoem het naamwoordelijk gezegde.

- 1 Die envelop op de kast is niet blauw.
- 2 Het balkon is aan de achterzijde van het huis.
- 3 Het pakket lijkt zwaar te zijn.
- 4 Mijn foto's zijn mooi geworden.
- 5 De centrale verwarming bleek aan.
- 6 Het fotoalbum is overvol.
- 7 In de klas werd het kind herhaaldelijk geplaagd.
- 8 De kok is klaar met de bereiding van de maaltijd.
- 9 Dat is vreselijk raar.
- 10 Zijn auto was al jaren in de garage.

 Met de cd-rom kun je verder oefenen

1.6 Lijdend voorwerp

Als je het onderwerp en het gezegde van de zin hebt gevonden, ga je kijken of er een lijdend voorwerp in de zin staat. Een lijdend voorwerp is het zinsdeel dat de handeling ondergaat:

- Jan eet een banaan.

De banaan ondergaat de handeling: de banaan wordt opgegeten.

- De kat vangt een muis.

De muis ondergaat de handeling: hij wordt gevangen.

Je kunt het lijdend voorwerp vinden door de vraag te stellen: *wie of wat* + onderwerp en gezegde?

- Mijn vader leest de krant.

Wie of wat leest mijn vader?

Het lijdend voorwerp van deze zin is **de krant**.

Niet elke zin heeft een lijdend voorwerp. In een zin waarin een naamwoordelijk gezegde staat, komt geen lijdend voorwerp voor.

Een lijdend voorwerp begint niet met een voorzetsel. (zie 4.11)

Sommige werkwoorden komen voor met **zich**. Als **zich** niet noodzakelijk hoort bij een werkwoord, benoem je het als een lijdend voorwerp.

- Hij wast **zich**.   zich = lijdend voorwerp
- Hij schaamt **zich**.   zich = deel van het werkwoordelijk gezegde

Voorbeelden

Zoek het lijdend voorwerp in de volgende zinnen.

- Wij / hebben / in het tuincentrum / veel kamerplanten / gekocht.

Wie of wat hebben wij gekocht?

Het lijdend voorwerp van deze zin is **veel kamerplanten**.

- Mijn vriendin / heeft / haar buren / al een maand / niet / gezien.

Wie of wat heeft mijn vriendin gezien?

Het lijdend voorwerp van deze zin is **haar buren**.

- De nieuwe bewoner van dat oude huis / heeft / op zolder / een koffer met munten / gevonden.

Wie of wat heeft de nieuwe bewoner van dat oude huis gevonden?

Het lijdend voorwerp van deze zin is **een koffer met munten**.

1.1 Persoonsvorm
 1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen
 1.3 Onderwerp
 1.4 Werkwoordelijk gezegde
 1.4 Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
 1.5 Naamwoordelijk gezegde
 1.5 Oefenen met het stappenplan
 1.5 Werkwoordelijk en naamwoordelijk deel
 1.6 Lijgend voorwerp
 1.7 Meewerkend voorwerp
 1.8 Voorzetselvoorwerp
 1.10 Bijwoordelijke bepaling benoemen
 1.10 Bijvoeglijke bepaling
 1.11 Voorbepaling en nabepaling
 1.12 Oorzakelijk voorwerp

Oefening 19 Benoem het lijdend voorwerp.

- 1 Op haar verjaardag kreeg zij van haar vrienden een fraaie trompet.
- 2 Dat dorpje aan die rivier heeft geen verbinding met de andere oever.
- 3 Heeft de directeur van dat instituut de werknemers een vrije dag beloofd?
- 4 In zijn zomerpaleis ontving de vorst talrijke hoogwaardigheidsbekleders.
- 5 Vrienden uit Spanje hebben voor haar een fraai gevormde grillpan meegenomen.
- 6 Op die zonnige dag kochten de kinderen een leuk prentenboek.
- 7 De leerkracht gaf het kind een schriftje.
- 8 Maak je liever snel een kopje koffie met koffiepads?
- 9 Met dit merk tandpasta beschermt u uw tanden en gaatjes in uw budget.
- 10 Een nieuw wijzigingsformulier kunt u altijd aan de balie komen afhalen.

Oefening 20 Benoem het lijdend voorwerp.

- 1 Mijn tante belde een taxi voor een afspraak.
- 2 Tijdens de voorstelling vroeg Lottie het publiek een ogenblikje geduld.
- 3 De bibliothecaris leende de geschrokken dame zijn vulpen.
- 4 Musiceren doet hij voor zijn plezier.
- 5 Die harde knal hebben we niet meer gehoord.
- 6 De doktoren hebben zich gewassen.
- 7 Wat heeft hij jou nu verteld over die gebeurtenis?
- 8 Het statiegeld op die fles frisdrank is hoog.
- 9 Wat mankeert jou toch de laatste tijd?
- 10 Niemand had iets gezegd over dat tragische ongeval.

1.7 Meewerkend voorwerp

Als je hebt gecontroleerd of er een lijdend voorwerp in de zin staat, is de volgende stap het zoeken naar een meewerkend voorwerp.

Het meewerkend voorwerp 'werkt als het ware mee'; het meewerkend voorwerp is dan ook meestal een mens of een ander levend wezen. Vaak herken je het, omdat het zinsdeel met *aan* of *voor* begint. Als dat er niet staat, kun je het er vaak voor denken. Soms moet je de zin daarvoor een beetje veranderen.

- Ik geef moeder de bloemen – Ik geef (aan) moeder de bloemen. – Ik geef de bloemen aan moeder.
- Heb jij hem dat boek uitgeleend? – Heb jij (aan) hem dat boek uitgeleend? – Heb jij dat boek aan hem uitgeleend?

Je kunt het meewerkend voorwerp niet altijd herkennen aan de woorden *aan* of *voor*. Soms kun je er ook het woordje *bij* voor denken:

- De tranen schieten (bij) mij in de ogen.

Meestal vind je het meewerkend voorwerp als je de volgende vraag stelt:

Aan wie (of wat) of voor wie (of wat) + de rest van de zin?

Het antwoord op de vraag is dan het meewerkend voorwerp.

Niet elke zin heeft een meewerkend voorwerp. Als de woorden *aan* of *voor* een plaats aanduiden, is er geen sprake van een meewerkend voorwerp.

Voorbeelden

Zoek het meewerkend voorwerp in de volgende zinnen. Ontleed de zin in de juiste volgorde.

- Hebben / jullie / iets / aan het goede doel / gegeven?

Je stelt de vraag: *aan wie* of *voor wie* hebben jullie iets gegeven?

Het antwoord op deze vraag is: **aan het goede doel**.

Je kunt **aan** wegdenken: Hebben jullie het goede doel iets gegeven?

Het meewerkend voorwerp is **aan het goede doel**.

- Zou / je / voor mij / een boodschap / willen doen?

Je stelt de vraag: *aan wie* of *voor wie* zou je een boodschap willen doen?

Het antwoord op deze vraag is: **voor mij**.

Het meewerkend voorwerp is **voor mij**.

1.1	Persoonsvorm
1.2	Zinnen verdelen in zinsdelen
1.3	Onderwerp
1.4	Werkwoordelijk gezegde
1.5	Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
1.5	Naamwoordelijk gezegde
1.5	Oefenen met het stappenplan
1.5	Werkwoordelijk gezegde
1.6	Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
1.7	Lijdend voorwerp
1.8	Meewerkend voorwerp
1.9	Voorzetselvoorwerp
1.10	Bijwoordelijke bepaling
1.10	Bijvoeglijke bepaling
1.11	Voorbepaling en nabepaling
1.12	Bijstelling
	Oorzakelijk voorwerp

Oefening 21 Benoem het meewerkend voorwerp.

- 1 Hij leende mij zijn gereedschap.
- 2 Moeder gaf de padvinder een heitje.
- 3 De buschauffeur overhandigde Ineke de kaartjes.
- 4 De meisjes gaven de juffrouw een boekenbon.
- 5 De nogal vrolijke agent heeft hun een bekeuring gegeven.
- 6 De regisseur wilde zijn pas verbouwde huis aan hem verkopen.
- 7 Ik mocht mijn gehandicapte oom een kaartje sturen.
- 8 Dat vreselijke jong bood mij zijn hulp aan.
- 9 Deze oplossing heeft haar vanmorgen de nodige hoofdbrekens gekost.
- 10 Waarom lenen jullie hem dat geld?

Oefening 22 Benoem het meewerkend voorwerp.

- 1 Verkocht hij gisteren of vandaag zijn bromfiets aan jouw broer?
- 2 Vanmorgen werd voor jou dit zeer mooie bloemstuk hier bezorgd.
- 3 Mij gaf hij alle eigendommen terug.
- 4 Ten slotte bekende de verdachte de commissaris zijn schuld.
- 5 De kinderen schrijven oma wekelijks een brief.
- 6 Ik vertelde hun na het eten het zeer belangrijke nieuws.
- 7 De Duitse toeristen vroegen ons enkele malen de weg.
- 8 De bakker bezorgde ons het bestelde brood om drie uur.
- 9 Mijn hond gaf haar plotseling een lik.
- 10 Die docent is mij te streng!

Ⓞ Met de cd-rom kun je verder oefenen

1.8 Voorzetselvoorwerp

Een zin heeft een voorzetselvoorwerp als er aan twee voorwaarden wordt voldaan:

- 1 Het voorzetselvoorwerp begint met een voorzetsel. Dit voorzetsel kun je niet vervangen door een ander voorzetsel.
- 2 Het voorzetsel vormt een vaste verbinding met het gezegde van de zin, zoals: **zorgen voor, denken aan, verlangen naar, zich verheugen op.**

Vaak hebben voorzetselvoorwerpen een figuurlijke betekenis. Als een voorzetsel een plaats aanduidt, is er geen sprake van een voorzetselvoorwerp.

Doorgaans kun je een voorzetselvoorwerp vervangen door: *er + voorzetsel + een dat-zin*:

- Het meisje / rekent / op de hulp van haar vader.

Op de hulp van haar vader begint met een voorzetsel. **Rekenen op (iets)** vormt een vaste combinatie. **Op** is hier figuurlijk gebruikt; het meisje rekt niet bovenop haar vader, maar ze rekt *erop dat hij helpt*. Je kunt **op** niet vervangen door een ander voorzetsel.

Sommige werkwoorden vormen met meer dan één voorzetsel een vaste verbinding:

- Ik denk aan jou.
- Ik denk over een vakantie naar de zon.

In beide gevallen is er dan sprake van een voorzetselvoorwerp.

Voorbeeld

Zoek het voorzetselvoorwerp.

- Ik / wacht / op het station / op mijn vader.

Het werkwoordelijk gezegde is **wacht**.

op het station en **op mijn vader** beginnen allebei met een voorzetsel; **wachten op** vormt een vaste combinatie; toch kan maar één zinsdeel een voorzetselvoorwerp zijn.

op het station duidt een plaats aan, dus is het geen voorzetselvoorwerp. **op mijn vader** duidt geen plaats aan en je kunt het niet vervangen door een ander voorzetsel.

Het voorzetselvoorwerp is **op mijn vader**.

- 1.1 Persoonsvorm
 1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen
 1.3 Onderwerp
 1.4 Werkwoordelijk gezegde
 1.5 Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
 1.5 Naamwoordelijk gezegde
 1.5 Oefenen met het stappenplan
 1.5 Werkwoordelijk gezegde
 1.6 Valkuilen bij het naamwoordelijk deel
 1.7 Lijdend voorwerp
 1.8 Meewerkend voorwerp
 1.9 Voorzetselvoorwerp
 1.10 Bijwoordelijke bepaling
 1.10 Bijvoeglijke bepaling
 1.11 Voorbepaling en nabepaling
 1.12 Bijstelling
 1.12 Oorzakelijk voorwerp

Oefening 23 Benoem het voorzetselvoorwerp.

- 1 Ik twijfel aan jouw versie van het ongeluk.
- 2 Legden de werknemers zich neer bij de uitkomsten van dat rapport?
- 3 De meeste studenten zijn dol op een vers flesje Spa.
- 4 Wacht jij ook op Godot?
- 5 De Egyptologen waren bang voor plunderingen.
- 6 De politie zocht naar de motieven van de dader.
- 7 Wachtte de piloot op toestemming om op dat vliegveld te landen?
- 8 Gisteren op de diploma-uitreiking was iedereen blij met het resultaat.
- 9 Niet veel kinderen zijn dol op een bezoek aan een museum.
- 10 De docenten ergeren zich aan de laksheid van enkele studenten.

Oefening 24 Benoem het voorzetselvoorwerp.

- 1 Dit berust op een ernstig misverstand.
- 2 Onlangs werd die nieuwe visie voor hem duidelijk gemaakt.
- 3 Na verloop van tijd denkt men wel na over dat dilemma.
- 4 De bankier was verzot op gouden munten van chocola.
- 5 Ik wacht niet langer meer op die wankele stoel.
- 6 Met die klacht loopt hij erg snel naar zijn chef.
- 7 Alle studenten hopen op een goede uitslag van de tentamens.
- 8 Die inboorlingen lijden erg onder hun melaatsheid.
- 9 De werkster zette de vaas met bloemen in de vensterbank.
- 10 Werd de bevolking ernstig gewaarschuwd voor het wassende water?

Ⓞ *Met de cd-rom kun je verder oefenen*

1.9 Bijwoordelijke bepaling

Voor het gemak zou je kunnen zeggen, dat elk zinsdeel dat nu nog over is in de zin een bijwoordelijke bepaling is.

In een zin kunnen meer bijwoordelijke bepalingen voorkomen.

Een bijwoordelijke bepaling kan iets zeggen over het werkwoord. Vaak geeft de bijwoordelijke bepaling nadere informatie over **tijd** of **plaats** of **reden**.

- Hij heeft **mooi** geschreven.
- Ik koop **misschien** een nieuwe winterjas.
- **In het weekend** bezoeken we het dolfinarium.
- Ik ga winkelen **in Amsterdam**.

Een **bijwoordelijke bepaling** kan ook voorkomen *in* een zinsdeel. Deze *onderschikkende* bijwoordelijke bepaling lijkt daarmee een beetje op de bijvoeglijke bepaling (zie 1.10).

Onderschikkende bijwoordelijke bepalingen kunnen iets vertellen over een bijvoeglijk naamwoord, een telwoord of een ander bijwoord.

- De juf is **heel erg** aardig.

heel erg vertelt hier iets over *aardig*;

heel vertelt hier iets over *erg*;

heel erg en **heel** zijn beide bijwoordelijke bepalingen.

Voorbeeld

Zoek de bijwoordelijke bepalingen.

- De student / wordt / *later* / *misschien* / een *erg goede leraar*.

Onderwerp is **De student**.

Naamwoordelijk gezegde is **wordt een erg goede leraar**.

Er zijn geen lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp en voorzetselvoorwerp in deze zin.

De zinsdelen **later** en **misschien** zijn nog over; deze zinsdelen beschrijven tijd en onzekerheid.

In het naamwoordelijk deel is **erg** een bijwoordelijke bepaling bij **goede**.

Bijwoordelijke bepalingen zijn **later** en **misschien** en **erg**.

1.1	Persoonsvorm
1.2	Zinnen verdelen in zinsdelen
1.3	Onderwerp
1.4	Werkwoordelijk gezegde
1.5	Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
1.5	Naamwoordelijk gezegde
1.5	Oefenen met het stappenplan
1.5	Werkwoordelijk en naamwoordelijk gezegde
1.6	Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
1.7	Lijdend voorwerp
1.8	Meewerkend voorwerp
1.9	Voorzetselvoorwerp
1.10	Bijwoordelijke bepaling benoemen
1.10	Bijvoeglijke bepaling
1.11	Voorbepaling en nabepaling
1.12	Bijstelling
	Oorzakelijk voorwerp

Oefening 25 Benoem de bijwoordelijke bepaling.

- 1 Gisteren heb ik hem nog gezien.
- 2 Over vier jaar is het gebouw gereed.
- 3 Vandaag of morgen gaat het behoorlijk waaien aan de kust.
- 4 In Amsterdam staat de toneelschool aan een gracht.
- 5 We zitten in de zomer vaak in de tuin.
- 6 Gisteren zagen de bewoners een ernstig ongeluk gebeuren.
- 7 Onmiddellijk heeft de brandweer het terrein afgezet.
- 8 Wie heb je dit verhaal nog niet verteld?
- 9 Daar wonen geen mensen!
- 10 Waarom lopen die kuikentjes weg van de voederbak?

Oefening 26 Benoem de bijwoordelijke bepaling.

- 1 Over twee weken krijgt Emine de uitslag van het onderzoek.
- 2 In de zomer zijn in Frankrijk vaak bosbranden.
- 3 Morgen gaat de tuinman in de tuin onkruid wieden.
- 4 De ober van die bar bediende goed.
- 5 Breng dat werkstuk maar naar de administratie.
- 6 Met Pasen verstoppden de ouders minstens dertig gekleurde eieren in de tuin.
- 7 Tijdens het college maakte de docent enkele grappen.
- 8 In dat boek staan erg veel drukfouten.
- 9 Heb jij die oude rommel nog aan de straatkant gezet?
- 10 Ineens verdween het vliegtuig van de radar.

1.10.1 Bijvoeglijke bepaling benoemen

Pas als je alle zinsdelen hebt benoemd, ga je op zoek naar bijvoeglijke bepalingen die *in* de zinsdelen staan. Lang niet elk zinsdeel heeft zo'n bijvoeglijke bepaling.

De bijvoeglijke bepaling is altijd een deel van een zinsdeel. De bijvoeglijke bepaling vertelt iets over een zelfstandig naamwoord of een eigennaam en hoort daar ook bij. Om de bijvoeglijke bepaling(en) in een zinsdeel te vinden, kijk je eerst of er een zelfstandig naamwoord is. Als je het zelfstandig naamwoord hebt gevonden, kun je de vraag stellen: *welke* of *wat voor* + zelfstandig naamwoord?

- Die groene bal is zacht geworden.

Het zelfstandig naamwoord is **bal**.

Je kunt de vraag stellen: *welke* bal?

Het antwoord op deze vraag is: **Die groene (bal)**.

Die groene is de bijvoeglijke bepaling bij bal.

Als het zinsdeel begint met een lidwoord maakt dat geen deel uit van de bijvoeglijke bepaling.

- De groene bal is zacht geworden.

Je kunt de vraag stellen: *welke* bal?

Het antwoord op deze vraag is: **De groene (bal)**.

De is een lidwoord en behoort niet tot de bijvoeglijke bepaling.

groene is de bijvoeglijke bepaling bij bal.

Voorbeelden

Zoek de bijvoeglijke bepalingen in de volgende zinnen.

- Dat grote klaslokaal / wordt / maandag / geverfd.

Je kunt de vraag stellen: *welke* of *wat voor* klaslokaal?

Antwoord op deze vraag is: **Dat grote (klaslokaal)**.

Dat grote is de bijvoeglijke bepaling bij klaslokaal.

- De aardige en slimme jongen / schreef / een briefje / aan haar.

Je kunt de vraag stellen: *welke* of *wat voor* jongen?

Antwoord op deze vraag is: **De aardige en slimme (jongen)**.

De is een lidwoord en behoort dus niet tot de bijvoeglijke bepaling.

aardige en slimme is de bijvoeglijke bepaling bij jongen.

- 1.1 Persoonsvorm
 1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen
 1.3 Onderwerp
 1.4 Werkwoordelijk gezegde
 1.5 Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
 1.5 Naamwoordelijk gezegde
 1.5 Oefenen met het stappenplan
 1.5 Werkwoordelijk en naamwoordelijk deel
 1.6 Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
 1.7 Lijdend voorwerp
 1.8 Meewerkend voorwerp
 1.9 Voorzetselvoorwerp
 1.10 Bijvoeglijke bepaling
 1.10 Bijvoeglijke bepaling benoemen
 1.11 Voorbepaling en nabepaling
 1.12 Oorzakelijk voorwerp

Oefening 27 Benoem de bijvoeglijke bepalingen.

- 1 Op de markt stond een felgekleurde reclamezuil.
- 2 Groette jij die vriendelijke portier nog?
- 3 In de pas opgerichte partij worden de taken nog verdeeld.
- 4 Heb jij ook een krat Bavaria in je schuur staan?
- 5 Tijdens het zonnige weekend stonden dampende auto's in een lange file.
- 6 Dat lastige kind heeft de rode ballon van mijn neefje lek geprikt.
- 7 Schreef de vermaarde auteur Gerard Reve niet *Lieve jongens*?
- 8 Het jongetje was erg lief voor zijn oude moeder.
- 9 Verscheidene ouders zijn morgen niet aanwezig.
- 10 De pindakaas was smakeloos.

Oefening 28 Benoem de bijvoeglijke bepalingen.

- 1 Daar staat een gekleurde tuintafel.
- 2 De boze man had een rode regenjas aan.
- 3 De betrokken studenten luisterden met open mond naar de lezing.
- 4 Na twaalf uur hebben de meesten een enorme trek.
- 5 In dat tentamen stonden lastige en moeilijke vragen.
- 6 Tegenwoordig hebben de grote supermarkten marginale winsten.
- 7 Zijn rozen altijd rood?
- 8 De kinderen zongen uit volle borst met de nieuwe juffrouw mee.
- 9 Wat een onoverkomelijk probleem is dat!
- 10 De koperen vaas op het antieke meubel sloeg groen uit.

⊕ Met de cd-rom kun je verder oefenen

1.10.2 Voorbepaling en nabepaling

Zelfstandige naamwoorden kunnen twee bijvoeglijke bepalingen bij zich hebben: een voorbepaling en een nabepaling. Om zeker te weten dat je geen bijvoeglijke bepaling vergeet te benoemen, kun je daarom het best systematisch te werk gaan en van links naar rechts alle zelfstandige naamwoorden aankruisen.

Als je dat hebt gedaan, stel je bij elk zelfstandig naamwoord steeds de vraag: *welke of wat voor + zelfstandig naamwoord?*

x   x

– Die gele ballon van dat kind / is / lek.

In deze zin staan twee zelfstandige naamwoorden (zie de kruisjes): **ballon** en **kind**. Je stelt nu de vraag per zelfstandig naamwoord. (Werk van links naar rechts en stel de vraag twee keer als dat nodig is.)

Welke of wat voor ballon? – Het antwoord is: **die gele (ballon)**

Achter **ballon** staat nog een stukje zinsdeel, dus je stelt de vraag nog een keer.

Welke of wat voor (gele) ballon? – Het antwoord is: **van dat kind**

Daarna kijk je naar het volgende zelfstandig naamwoord.

Je stelt de vraag: welke of wat voor kind? – Het antwoord is: **dat**

Die gele is een bijvoeglijke bepaling bij ballon.

van dat kind is een bijvoeglijke bepaling bij ballon.

dat is een bijvoeglijke bepaling bij kind.

Voorbeeld

Zoek de bijvoeglijke bepalingen in de volgende zin.

x   x

– Die kleine jongen met dat blonde haar / kan / mooi / tekenen.

In deze zin staan twee zelfstandige naamwoorden: **jongen** en **haar**. Je stelt de vragen bij elk aangekruist zelfstandig naamwoord en je werkt van links naar rechts.

welke of wat voor jongen? – Het antwoord is: **Die kleine (jongen)**

Achter **jongen** staat nog een stukje zinsdeel, dus stel je de vraag nog een keer.

welke of wat voor (kleine) jongen? – Het antwoord is: **met dat blonde haar**

welke of wat voor haar? – Het antwoord is: **dat blonde (haar)**

Die kleine is een bijvoeglijke bepaling bij jongen.

met dat blonde haar is een bijvoeglijke bepaling bij jongen.

dat blonde is een bijvoeglijke bepaling bij haar.

- 1.1 Persoonsvorm
 1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen
 1.3 Onderwerp
 1.4 Werkwoordelijk gezegde
 1.5 Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
 1.5 Naamwoordelijk gezegde
 1.5 Oefenen met het stappenplan
 1.5 Werkwoordelijk en naamwoordelijk gezegde
 1.6 Valkuilen bij het stappenplan
 1.7 Lijdend voorwerp
 1.8 Meewerkend voorwerp
 1.9 Voorzetselvoorwerp
 1.10 Bijwoordelijke bepaling
 1.10 Voorbepaling en nobepaling
 1.11 Bijstelling
 1.12 Oorzakelijk voorwerp

Oefening 29 Benoem de bijvoeglijke bepalingen.

- 1 Lijn 6 uit Leidschendam Noord heeft een aanzienlijke vertraging.
- 2 De kinderen van de burens staan 's morgens om zes uur op.
- 3 De nieuwste film in die bouwvallige bioscoop hebben de ouders van dat kind niet gezien.
- 4 Dat krot op de hoek staat in brand.
- 5 Die studente met die groene fiets is een knap meisje.
- 6 In het bos zagen we herten, reeën en fazanten.
- 7 De bewoners van een Amsterdams studentenhuus ontdekten een verborgen schat.
- 8 Het idee van de wethouder viel in slechte aarde.
- 9 Naast de bushalte van Connexxion stonden vier fietsenrekken.
- 10 Bij afkicken hoort een goede en effectieve begeleiding.

Oefening 30 Benoem de bijvoeglijke bepalingen.

- 1 Dit is de laatste kans van slagen!
- 2 Een harde werker is de zoon van haar oom!
- 3 Dit is een wijn uit 1975!
- 4 Een autorit door de besneeuwde bergen vinden de schoolkinderen prachtig.
- 5 Links van de docent zit zijn tweede vrouw.
- 6 Tijdens het debat wonnen oneigenlijke argumenten het van feitelijke.
- 7 Eten jullie altijd wel op tijd?
- 8 Wat een indrukwekkend verhaal van die topatleet.
- 9 Met een mobiele telefoon bel je vaker op.
- 10 De torenflat achter dat stinkende weiland is erg hoog.

 Met de cd-rom kun je verder oefenen

1.11 Bijstelling

De bijstelling is een bijzonder soort bijvoeglijke bepaling. Het is een bepaling die na het zelfstandig naamwoord komt en altijd tussen komma's staat. De inhoud van de bijstelling voegt niet zoveel toe aan de betekenis van de zin: je zou hem zelfs kunnen weglaten. De bijstelling kun je op de plek zetten van het zinsdeel met het zelfstandig naamwoord.

- Mijn kat, Max, zit het liefst op de vensterbank. (a)
- Max, mijn kat, zit het liefst op de vensterbank. (b)

Je ziet hier bij het zelfstandig naamwoord **kat** de bijvoeglijke bepalingen **mijn** en **Max**.

Max verwijst naar **Mijn kat**.

Max staat tussen komma's.

Mijn kat en **Max** kun je van plaats laten verwisselen.

Max is een bijstelling in zin a.

Mijn kat is een bijstelling in zin b.

Net als bij een bijvoeglijke bepaling kan een bijstelling voorkomen in elk zinsdeel waarin een zelfstandig naamwoord staat.

Voorbeelden

Zoek de bijstellingen in de volgende zinnen.

- Rembrandt, die beroemde schilder, / is / arm / gestorven.

die beroemde schilder verwijst naar **Rembrandt**.

die beroemde schilder staat tussen komma's.

Rembrandt en **die beroemde schilder** zou je van plaats kunnen laten verwisselen.

Die beroemde schilder is een bijstelling.

- De hoofdstad van Nederland, Amsterdam, / trekt / jaarlijks / veel toeristen.

Amsterdam verwijst naar **De hoofdstad van Nederland**.

Amsterdam staat tussen komma's.

De hoofdstad van Nederland en **Amsterdam** zou je van plaats kunnen laten verwisselen.

Amsterdam is een bijstelling.

1.1 Persoonsvorm
 1.2 Zinnen verdelen in zinsdelen
 1.3 Onderwerp
 1.4 Werkwoordelijk gezegde
 1.5 Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
 1.5 Naamwoordelijk gezegde
 1.5 Oefenen met het stappenplan
 1.5 Werkwoordelijk en naamwoordelijk deel
 1.6 Valkuilen bij het naamwoordelijk gezegde
 1.7 Lijdend voorwerp
 1.8 Meewerkend voorwerp
 1.9 Voorzetselvoorwerp
 1.10 Bijwoordelijke bepaling
 1.10 Bijvoeglijke bepaling
 1.11 Voorbepaling en nabepaling
 1.12 Oorzakelijk voorwerp

Oefening 31 Benoem de bijstellingen.

- 1 Amsterdam, onze hoofdstad, viert Koninginnedag elk jaar uitgebreid.
- 2 Jan, de vriend van mijn zus, eet zelden escargots.
- 3 Mijn collega, Dick, woont nu samen met Marijke in Hoorn.
- 4 In het interview beschreef Amundson, een beroemd bioloog, zijn allernieuwste ontdekkingen.
- 5 Den Haag, de provinciehoofdstad van Zuid-Holland, heeft enkele fraaie paleizen.
- 6 Cherry Duyns, een programmamaker van de VPRO, schrijft regelmatig mooie boeken.
- 7 Dit jaar gingen die families op vakantie naar Italië, een land in het zuiden van Europa.
- 8 PSV, een voetbalclub uit Eindhoven, is weer landskampioen geworden.
- 9 De alom heersende opvatting over Job Klaassen, een chirurg van dat ziekenhuis, is vernietigend.
- 10 Johan Cruyff, de beste voetballer van Nederland, is zeer kritisch over het voetbalniveau.

Oefening 32 Benoem de bijstellingen.

- 1 Na de tentoonstelling zag Vincent, een schilder, de genodigden pas.
- 2 In dat dorp, Hazerswoude, verzorgt de docent een culturele wandeltocht voor ouderen.
- 3 Lex Goudsmit, een joodse acteur, zong erg mooi in de musical *Anatevka*.
- 4 De nieuwste film, *A view to Toballo*, is geflopt.
- 5 Janneke, het verlegen meisje, gaf de directeur geen hand.
- 6 *De vrienden van Amstel*, een bekend tv-programma, wordt soms wekelijks uitgezonden.
- 7 In Zuid-Limburg, een provincie in Nederland, leeft nog de vuursalamander.
- 8 Jonkheer van Beelen, oud-gouverneur van Limburg, fietst nog dagelijks met zijn vrouw.
- 9 In de nacht van vrijdag op zaterdag, morgen dus, is er een maansverduistering.
- 10 Zijn geboorteplaats, Rotterdam, is fraai gelegen aan de Maas.

1.12 Oorzakelijk voorwerp en bepaling van gesteldheid

Het oorzakelijk voorwerp en de bepaling van gesteldheid horen niet thuis in de basisgrammatica. Zelfs wanneer voortgezette grammatica wordt vereist, is dit geen verplichte lesstof, maar verdiepingsstof.

Voor de volledigheid worden het oorzakelijk voorwerp en de bepaling van gesteldheid hier toch heel kort besproken om je op de hoogte te brengen van het bestaan ervan.

Het oorzakelijk voorwerp komt een enkele keer voor in zinnen met een naamwoordelijk gezegde. Deze zinnen kennen geen lijdend voorwerp. Het oorzakelijk voorwerp kan de rol van het lijdend voorwerp overnemen.

- Ik ben jou 10 euro schuldig.

ben schuldig is het naamwoordelijk gezegde.

10 euro is het oorzakelijk voorwerp.

De bepaling van gesteldheid lijkt erg op de bijwoordelijke bepaling. Simpel gezegd kun je deze bepaling vinden door de vraag te stellen: *hoe + de rest van de zin?*

Binnen dit zinsdeel kun je nog onderscheiden:

- 1 de predicatieve toevoeging:

- Moe kwam Peter thuis.

Peter kwam thuis en was moe.

- 2 de resultatieve werkwoordsbepaling:

- Tom verft het hek groen.

Groen is hier het resultaat van het verven.

1.1	Persoonsvorm
1.2	Zinnen verdelen in zinsdelen
1.3	Onderwerp
1.4	Werkwoordelijk gezegde
1.5	Valkuilen bij het werkwoordelijk gezegde
1.5	Naamwoordelijk gezegde
1.5	Oefenen met het stappenplan
1.5	Werkwoordelijk en naamwoordelijk gezegde
1.6	Valkuilen bij het naamwoordelijk deel
1.7	Lijdend voorwerp
1.8	Meewerkend voorwerp
1.9	Voorzetselvoorwerp
1.10	Bijwoordelijke bepaling
1.10	Bijvoeglijke bepaling
1.11	Voorbepaling en nabepaling
1.12	Bijstelling
1.12	Oorzakelijk voorwerp

Voorbeelden

Zoek het oorzakelijk voorwerp en de bepaling van gesteldheid.

- Hij is de zwemkunst machtig.

In deze zin is een naamwoordelijk gezegde: **is machtig**

Toch lijkt het alsof er een lijdend voorwerp is: **de zwemkunst**

De zwemkunst is hier een oorzakelijk voorwerp.

- De overhemden liggen gestreken in de kast.

Je kunt vragen: *hoe + de rest van de zin?*

Het antwoord is: **gestreken**.

Gestreken is hier een bepaling van gesteldheid (een predicatieve toevoeging).

Omdat het verdiepingsstof betreft, bevat deze paragraaf geen oefeningen.

Samenvatting

Bij het redekundig ontleden is het belangrijk de zinsdelen te benoemen in een vaste volgorde: het stappenplan.

Zinsdelen kun je op diverse manieren vinden. Hierna volgt de meest gebruikte manier.

Stappenplan redekundig ontleden

- 1 Je vindt de **persoonsvorm** door de zin in een andere tijd te zetten of door de zin vragend te maken.
- 2 Je **verdeelt** de zin **in zinsdelen** door voor en achter alle vaste groepjes woorden een zinsdeelstreepje te zetten.
- 3 Je vindt het **onderwerp** door de vraag te stellen: *wie of wat + persoonsvorm?*
- 4 Je zoekt het **werkwoordelijk of het naamwoordelijk gezegde**. Door een korte zin te maken van het onderwerp en alle werkwoorden, vind je het gezegde. Het werkwoordelijk gezegde bestaat alleen uit werkwoorden. Het naamwoordelijk gezegde bestaat uit een werkwoordelijk deel en een naamwoordelijk deel.
- 5 Je vindt het **lijdend voorwerp** door de vraag te stellen: *wie of wat + onderwerp en gezegde?* Een zin met een naamwoordelijk gezegde heeft geen lijdend voorwerp.
- 6 Je vindt het **meewerkend voorwerp door de vraag te stellen: Aan wie (of wat) of voor wie (of wat) + de rest van de zin?** Als de woorden *aan* of *voor* een plaats aanduiden, is er geen sprake van een meewerkend voorwerp.
- 7 Je vindt het **voorzetselvoorwerp** door te kijken of een zinsdeel begint met een voorzetsel dat een vaste verbinding heeft met het gezegde.
- 8 Je zoekt de **bijwoordelijke bepaling(en)**. Voor het gemak zou je kunnen zeggen, dat je alle nog niet benoemde zinsdelen bijwoordelijke bepalingen mag noemen. Een bijwoordelijke bepaling geeft vaak informatie over **tijd** of **plaats** of **reden**. Een bijwoordelijke bepaling kan ook voorkomen in een zinsdeel.
In een zin kunnen verschillende bijwoordelijke bepalingen voorkomen.
- 9 Je zoekt de **bijvoeglijke bepaling(en)** pas als je alle zinsdelen hebt benoemd, want bijvoeglijke bepalingen staan in een zinsdeel. In een zin kunnen verschillende bijvoeglijke bepalingen voorkomen. Dit geldt ook voor de bijstelling.